SCHOOLLEIDERS VO
partner van de VO-raad

Bespreek collectieve ontwikkeltijd in 5 stappen

Definieer | Inventariseer | Communiceer | Implementeer | Evalueer

Samen voor sterk schoolleiderschap

Inhoudsopgave

Inleiding	**1**
Het belang van collectieve ontwikkeltijd	**2**
Stappenplan	**3**
Stap 1	4
Stap 2	5
Stap 3	6
Stap 4	7
Stap 5	8
Bronvermelding	**9**
Hulpmiddelen	**10**

Inleiding

Meer tijd voor onderwijsontwikkeling betekent beter onderwijs én minder werkdruk. Zowel schoolleiders als leraren hebben aangegeven dat ze meer ruimte voor ontwikkeltijd willen bespreken, maar vaak ontbreekt een duidelijke aanpak.

Deze handleiding helpt schoolleiders om het gesprek over ontwikkeltijd aan te gaan met hun team. In vijf stappen breng je de wensen, doelen en mogelijkheden in kaart. Je onderzoekt of er voldoende steun is en zorgt ervoor dat het ontwikkelplan goed wordt uitgevoerd, zodat ontwikkeltijd een vast onderdeel wordt van jullie organisatie. Zo is collectieve ontwikkeltijd geen papieren afspraak, maar een gedeelde investering in beter onderwijs.

Collectieve ontwikkeltijd is de tijd waarin leraren de ruimte krijgen om samen het onderwijs te ontwikkelen. Tijdens deze ontwikkeltijd verbreden ze hun kennis en werken ze samen aan onderwijsvernieuwing en -ontwikkeling. Hier wordt regelmatig tijd voor gereserveerd.

Het belang van collectieve ontwikkeltijd

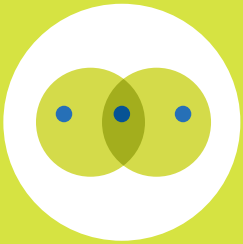
Een sterker beroep

Meer ontwikkeltijd betekent meer zeggenschap over het vak. Leraren worden ontwerpers van het onderwijs, werken vanuit een gedeelde visie en ontwikkelen zich professioneel.

(Cijvat & Snoek, 2023;
VO-raad, 2023)

Wat levert het op?

- Meer autonomie en eigenaarschap
- Vakinhoudelijke verdieping
- Een sterke professionele identiteit

Meer samenwerking, minder werkdruk

Leraren willen meer tijd om samen lesmateriaal te ontwikkelen en ervaringen uit te wisselen. Ontwikkeltijd maakt dat mogelijk en verlaagt tegelijkertijd de werkdruk.

(VO-raad, 2023; Voion, 2019)

Wat levert het op?

- Tijd voor gezamenlijke voorbereiding
- Meer ruimte voor innovatie
- Lagere werkdruk en meer werkplezier

Minder uren, betere lessen

Leraren in Nederland geven meer lesuren dan leraren in andere Europese landen. Het lagere aantal lesuren heeft echter geen negatieve invloed op de kwaliteit van het onderwijs.

Hoe dat kan? Leraren gebruiken de overige tijd daar om lessen samen voor te bereiden.

(Cijvat & Snoek, 2023)

Aan de slag

Volg het stappenplan.
Klik op een stap of scroll naar de volgende pagina.

5 **Evalueer**
de ontwikkeltijd

4 **Implementeer**
de ontwikkeltijd

3 **Communiceer**
met alle betrokkenen

2 **Inventariseer**
de wensen

1 **Definieer**
jullie ontwikkeltijd

Stap 1. Definieer jullie ontwikkeltijd

Elke organisatie is anders. Daarom is het goed om met alle betrokkenen te bespreken wat ontwikkeltijd voor jullie organisatie betekent. Betrek zoveel mogelijk mensen – zoals docenten, sectieleiders en teamleiders – bij dit eerste gesprek, zodat iedereen weet wat er speelt. Zo verhoog je de betrokkenheid. Tijdens deze gezamenlijke sessie kunnen deelnemers in kleine teams relevante vragen beantwoorden.

Verdeel deelnemers in kleine teams en geef de opdracht om samen te bepalen wat ontwikkeltijd voor hen betekent. Dit kunnen zij doen aan de hand van de hulpvragen.

Tip: deel de (hulp)vragen met de deelnemers.
Vragenlijst printen

Hulpvragen

- **Wat** is het doel van onze ontwikkeltijd?
- Voor **wie** is de ontwikkeltijd belangrijk?
- Hebben we **meer** ontwikkeltijd nodig?
- **Hoe** kunnen we de ontwikkeltijd invullen?
- **Waar** kunnen we dat doen?

Stap 2. Inventariseer de wensen

Als duidelijk is wat binnen jullie organisatie verstaan wordt onder ontwikkeltijd, is het belangrijk om te bepalen of het ook daadwerkelijk wenselijk is om in te voeren.

Stel een kleine ontwikkelgroep samen. Betrek hierbij medewerkers uit diverse afdelingen van de school. Maak de groep niet groter dan 6 personen. Deze groep gaat verkennen of meer ontwikkeltijd wenselijk is. De uitkomsten uit de eerdere gesprekken worden daarbij benut.

Tip: deel de (hulp)vragen met de deelnemers.
Vragenlijst printen

Hulpvragen

- **Willen** we meer ontwikkeltijd?
- Welke **redenen** zijn in de vorige gesprekken genoemd?
- Wat willen we als school **bereiken** met meer ontwikkeltijd?
- Welke **gevolgen** heeft meer ontwikkeltijd voor de leraren, andere medewerkers, leerlingen en hun ouders/verzorgers?
- Hoe ziet **succesvolle** ontwikkeltijd eruit voor de leraren, andere medewerkers, de leerlingen en hun ouders/verzorgers?

Stap 3. Communiceer met alle betrokkenen

Zijn we het met elkaar eens? De ontwikkelgroep gaat in gesprek met andere betrokkenen, bijvoorbeeld met andere docenten en onderwijs ondersteunend personeel (OOP).

Tip: stem de vragen af op de betrokkenen.
Instructies bekijken

Na de gesprekken neem je een besluit: ga je collectieve ontwikkeltijd implementeren? Plan dan regelmatig gesprekken met de betrokkenen binnen én buiten de organisatie. Leg uit wat het doel van de ontwikkeltijd is en hoe de ontwikkeltijd geïmplementeerd wordt.

- Binnen de organisatie: OP, OOP, (G)MR en leerlingenraad
- Buiten de organisatie: ouders en verzorgers van de leerlingen

Tip: gebruik het stappenplan
'Communiceren over schoolontwikkeling'

Hulpvragen

- Welk doel heeft meer ontwikkeltijd volgens jou?
- Hoe sluit dit doel aan op het doel van de schoolleiding?
- Wanneer is meer ontwikkeltijd succesvol?
- Wat gaat er nu goed bij de voorbereiding van lessen?
- Welke gevolgen kan meer ontwikkeltijd voor jou hebben?
- Wat is voor jou de grootste uitdaging als je meer ontwikkeltijd gaat gebruiken?

Stap 4. Implementeer de ontwikkeltijd

Aandachtspunten

- **Communicatie**: communiceer regelmatig en transparant over de verandering: wat verandert er, waarom verandert het en hoe verandert het? Blijf de leraren betrekken bij de verandering. Maak de verwachtingen duidelijk. Leg leraren bijvoorbeeld uit hoe een werkweek eruit zal zien.
- **Training en ondersteuning**: bied professionele ontwikkeling aan voor medewerkers die nieuwe vaardigheden moeten leren. Het ontwikkelen van lesmateriaal gaat de ene leraar beter af dan de andere. Het kan zijn dat een aantal leraren hier hulp bij nodig heeft.
- **Stap voor stap uitvoeren**: start eventueel met een pilot of gefaseerde uitrol.

Stap 5. Evalueer de ontwikkeltijd

Het is belangrijk om de geïmplementeerde ontwikkeltijd te evalueren en duurzaam te borgen in de organisatie.

Aandachtspunten

- **Voortgang monitoren**: verzamel data en feedback over de effecten van de verandering.
- **Bijsturen waar nodig**: pas het plan aan als blijkt dat onderdelen niet werken of meer tijd nodig hebben.
- **Successen vieren**: benoem en deel behaalde resultaten om motivatie en betrokkenheid hoog te houden.
- **Structurele inbedding**: leg de verandering vast in beleid, werkwijzen, curriculum of systemen.
- **Cultuurverandering**: werk aan mindset en gedrag, zodat de verandering onderdeel wordt van de schoolcultuur.
- **Nazorg en opvolging**: houd vinger aan de pols, ondersteun waar nodig en blijf evalueren.

Bronvermelding

Chen, R. (2024, 2). A study applying Rogers' innovation diffusion theory on the adoption process of new teaching methods in secondary education. Research and Advances in Education, pp. 6-10.

Cijvat, I., & Snoek, M. (2023). Minder uren, betere lessen? Amsterdam: Hogeschool van Amsterdam.

Sociale partners (vakbonden en de VO-raad). (2023). CAO VO 2023/2024. Utrecht.

Voion. (2019). Lestaakreductie en ontwikkeltijd in het vo. Utrecht: Voion.

VO-raad. (2023). Verkenning Onderwijstijd. Utrecht: VO-raad.

Deze handleiding is ontwikkeld door Schoolleiders VO, in samenwerking met de VO-raad.

Hulpmiddelen

Vragenlijst stap 1 (Definieer)

Vragenlijst stap 2 (Inventariseer)

Instructies stap 3 (Communiceer)

Vragenlijst stap 1 (Definieer)

Wat is het doel van onze ontwikkeltijd?

.....

.....

.....

Voor **wie** is de ontwikkeltijd belangrijk?

.....

Hebben we **meer** ontwikkeltijd nodig?

.....

Hoe kunnen we de ontwikkeltijd invullen?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Waar kunnen we dat doen?

.....

.....

Vragenlijst stap 2 (Inventariseer)

Willen we meer ontwikkeltijd?

.....

Welke **redenen** zijn in de vorige gesprekken genoemd?

.....

.....

.....

Wat willen we als school **bereiken** met meer ontwikkeltijd?

.....

.....

.....

Welke **gevolgen** heeft meer ontwikkeltijd voor de leraren, andere medewerkers, leerlingen en hun ouders/ verzorgers?

.....

.....

.....

Hoe ziet **succesvolle** ontwikkeltijd eruit voor de leraren, andere medewerkers, de leerlingen en hun ouders/ verzorgers?

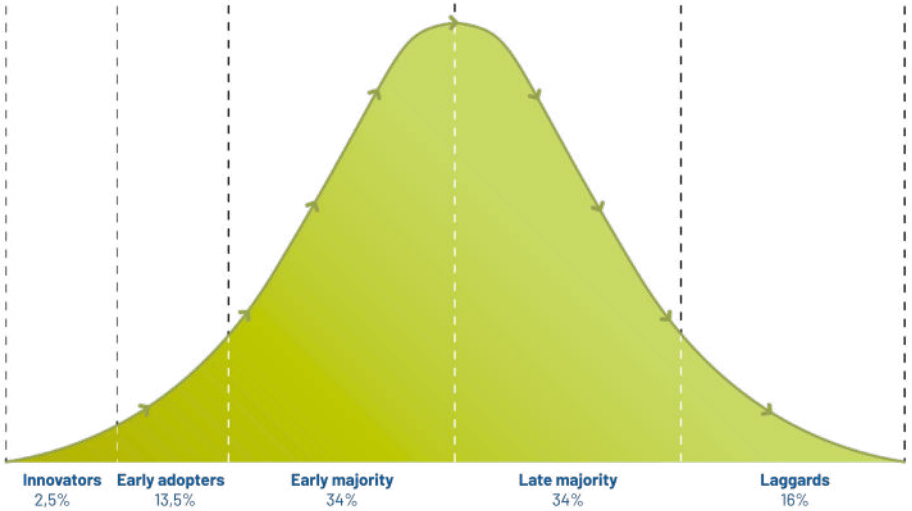
.....

.....

.....

Instructies stap 3 (Communiceer)

Om nader te verkennen hoe verschillende betrokkenen staan tegenover meer collectieve ontwikkeltijd, kun je gebruikmaken van de **innovatiecurve**. Sommige personen staan namelijk van nature meer open voor verandering dan anderen. En die verschillende persoonlijkheden hebben behoefte aan een eigen aanpak (Chen, 2024). De innovatiecurve verdeelt persoonlijkheden in vijf categorieën: innovators, early adopters, early majority, late majority en laggards.

Op basis van de innovatiecurve kun je de betrokken medewerkers in twee groepen verdelen. Deze twee groepen hebben behoefte aan een eigen aanpak. Stem de vragen af op de persoonlijkheden.

Groep 1. Innovators, early adopters, early majority

- Welk doel heeft meer collectieve ontwikkeltijd volgens hen?
- Hoe sluit dat aan bij het doel vande schoolleiding?
- Wanneer is voor hen de start met meer collectieve ontwikkeltijd succesvol?
- Is dit een letterlijke vraag aan de groep of is dit een vraag aan de schoolleiding?

Groep 2. Late majority en laggards

- Wat gaat volgens hen goed op dit moment op het gebied van lessen voorbereiden?
- Welke gevolgen kan meer collectieve ontwikkeltijd voor hen hebben?
- Wat zien zij als grootste uitdaging om aan de slag te gaan met meer ontwikkeltijd?
- Wanneer is voor hen de start met meer ontwikkeltijd succesvol?